

Broedseizoen 1976 was slecht voor Grauwe Gors

R. Meijer

Van de Grauwe Gors is reeds lang bekend dat van jaar tot jaar belangrijke bestandschommelingen op kunnen treden. Uit het onderzoek van deze soort dat wordt uitgevoerd onder auspiciën van het Contactorgaan voor Vogelstudie is, dank zij de medewerking van vele waarnemers, gebleken dat het broedbestand in het afgelopen seizoen wel een zeer diep dieptepunt heeft bereikt. In dit artikeltje zal worden ingegaan op de mogelijke oorzaken van dit teleurstellende resultaat.

Met behulp van de resultaten verkregen bij inventarisaties van een vijftigtal gebieden is een indexcijfer berekend voor het broedbestand van de Grauwe Gors in Nederland gedurende de periode 1971 t/m 1976. Dit indexcijfer is berekend uit de verhouding tussen het totaal aantal territoria en de som van de in de zelfde gebieden vastgestelde hoogste aantallen territoria. Deze methode is vrij primitief, doch het beschikbare materiaal is niet geschikt voor nauwkeuriger methoden. De resultaten van de berekeningen zijn hieronder vermeld.

Jaar	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Index	54	68	98	61	100	32

De uitkomsten laten zien dat 1973 en 1975 relatief goede jaren waren en 1976 uitgesproken slecht. Hoewel deze resultaten met voorzichtigheid dienen te worden gehanteerd, kan gesteld worden dat de resultaten

Zingende Grauwe Gors op zangpost, liggend op een paaltje vanwege de harde wind. Boven Roodeschool, juli 1975.
Foto: Frits van Daalen.

een goede indicatie zijn voor de ontwikkelingen in geheel Nederland. Dit wordt bevestigd door het feit dat vele waarnemers uit, niet in de berekening betrokken, gebieden een soortgelijke indruk bleken te hebben; van geen enkel gebied werden sterk afwijkende resultaten gemeld.

Van de oorzaken achter de jaarlijkse bestandsschommelingen is slechts weinig bekend. Dat dergelijke grote schommelingen uitsluitend veroorzaakt worden door goede en slechte broedresultaten lijkt niet waarschijnlijk, daar de soort dan al te zeer in zijn voortbestaan zou worden bedreigd door een aantal slechte broedseizoenen achter elkaar.

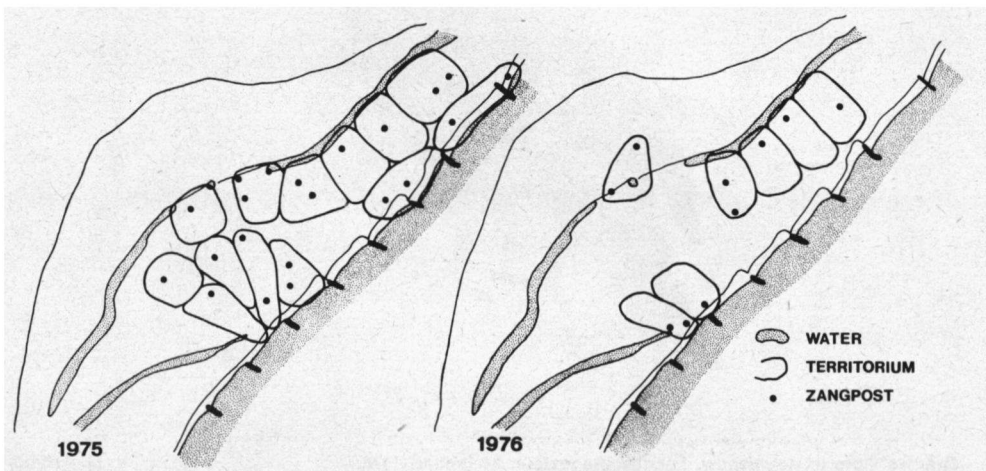

Fig. 1. Grauwe Gors, territoria zangposten in de Stifse Waard.

Uit een aantal onderzoeken is gebleken dat de Grauwe Gors gevoelig is voor klimaatschommelingen (o.a. Peitzmeier 1956). In jaren met vaak relatief slecht weer neemt het bestand af om bij een verbetering van het klimaat weer toe te nemen. Wat dit betreft zouden de laatste jaren en ook 1976 dus een relatief goed bestand hebben moeten opleveren.

Uit andere onderzoeken is bekend dat de Grauwe Gors weinig gevoelig is voor strenge winters (o.a. Dobinson & Richards 1964). Wel zou mogelijk het trekgedrag beïnvloed worden, waardoor het aantal overwintersaars zou afnemen (overzicht bij Gliemann 1973). Het is dus onwaarschijnlijk dat de koude periode in de winter 1975/'76 de oorzaak is geweest van het zeer geringe aantal broedparen in 1976.

De vermoedelijk belangrijkste en mogelijk zelfs enige oorzaak lijkt de grote droogte te zijn die reeds vroeg in het voorjaar begon. De voedselsituatie is voor een soort als de Grauwe Gors die meestal in relatief droge terreinen voorkomt, daardoor mogelijk reeds bij aankomst (meestal april/mei) al zo slecht geweest dat vele gebieden niet geschikt waren. Uiteraard is dit laatste slechts speculatief; dat echter de droogte een rol heeft gespeeld lijkt wel waarschijnlijk gezien onderstaande aanwijzingen. Zo bleken de relatief weinige territoria die in

de uiterwaarden voorkwamen sterk gebonden te zijn aan open water en/of relatief vochtige gebieden. Een zeer duidelijk beeld hiervan geeft figuur 1. In de betreffende uiterwaard, in de omgeving van Tiel, bleken niet alleen de territoria uitsluitend voor te komen langs open water, doch ook de meest gebruikte zangposten waren ten opzichte van 1975 sterk verschoven naar de vochtiger gebieden. Ook op andere plaatsen werd een uitgesproken voorkeur voor de relatief vochtigste plaatsen geconstateerd, zo kwam de soort langs de Maas bij Roermond vrijwel uitsluitend voor bij de zogenaamde slenken (schr. med. Barten). Bij een sterke achteruitgang als in het afgelopen seizoen is vastgesteld, rijst de vraag waar de andere Grauwe Gorzen dan blijven. Het lijkt waarschijnlijk dat de soort weinig plaatstrouw is en zich uitsluitend vestigt in gunstige gebieden. Hierop wijzen o.a. de resultaten van de Common Bird Census in Engeland. In de periode 1962 t/m 1973 was het laagste indexcijfer 64 en het hoogste 100. In kleinere gebieden als Nederland en het Bodenmeergebied (Jacoby c.s. 1970) zijn de schommelingen veel groter. Een aanwijzing is ook het feit dat in topjaren vele nieuwe gebieden worden bezet (ten dele blijvend), terwijl daarnaast gebieden waar de soort al vele jaren achtereen voorkwam onbezet blijven.

Grauwe Gors in de sneeuw, Lekdijk, Hagestein, 31 januari 1976.

Foto: H. L. M. Tromp.

Helaas is het nog niet zo dat er voldoende vergelijkbare gegevens zijn om verschuivingen, eventueel internationaal, te kunnen vaststellen. Hopelijk zal echter de voortzetting van het onderzoek in Nederland een

bijdrage kunnen leveren aan onder meer de oplossing van dit probleem. Ik zou dan ook ieder die beschikt over waarnemingen van de Grauwe Gors willen oproepen deze beschikbaar te stellen voor dit onderzoek.

- R. Meijer, Woonark „Aythya“, Rivierdijk 2a, Sliedrecht.

LITTERATUUR:

- Dobinson, H. M. & A. J. Richards (1964):** The effects of the severe winter of 1962-63 on birds in Britain. *British Birds* 57: 373-434.
- Dijk, G. van (1975):** De Grauwe Gors aan de Veluwekust. *Het Vogeljaar* 23:91.
- Gilemann, L. (1973):** Die Grauammer. *Neue Brehm-Bücherei* 443, Wittenberg Lutherstadt.
- Jacoby, H., G. Knötzch & S. Schuster (1970):** Die Vögel des Botenseegebietes. *Der Ornithologische Beobachter*, Beiheft zu Band 67.
- Peltzmeier, J. (1956):** Zur Klimatbedingtheit der Bestandsschwankungen der Grauammer in Westfalen. *Natur Heimat* 16:86.
- Sikkema, C. P. (1973):** De Grauwe Gors in Noord-Groningen. *Het Vogeljaar* 21: 269-270.